

Kaitse, hoid ja teised kaunid sõnad

Kadri Tüür

KAJAK

Keskkonnaajaloo Keskus

Materjal

- Looduskaitse seadus 1935
- Seadus Eesti NSV looduse kaitsest 1957
- Looduskaitse seadus 2004

Meetod

- Lähilugemine (close reading)
- Vastukarva lugemine (against the grain)

Kes vajab kaitset?

- See, kes on ohus
- See, kes on nõrgem
- See, kes on saamatum
- Kellel pole omal teguvõimet (agentsust)

Mille eest on vaja kaitsta?

- Vaenlase
- Ohu
- Kahjustamise
- Kasutamise

„Kaitse“ tähendusväli

1. Kaitsmine

- Rünaku tagasilöömiseks
- Ebasoovitava tagajärje vältimiseks
- Kellegi eest seismiseks (siin nt ka loodus-, muinsuskaitse)

2. Kaitseseisund (sõj.)

3. Kaitsevahend

3. Kaitsesalk

„Hoid“ tähendusväli

- Hoidmisviis
- Järelvalve all hoidmine

Hoidma

- Haardesse jätma
- Kusagil olema sundima
- Mingis seisundis olema sundima
- Säilitama, alal hoidma
- Ohjeldama, tõkestama
- Hoolima
- Poolehoiuga suhtuma
- hoiduma

Looduskaitse seadus 1935

- Pikkus: 4 lk
- Põhirõhk kaitset korraldava ametkonna loomisel.
- Looduskaitse otstarbeks on looduse iseloomustavate moodustiste ... alalhoid ja kaitse.

Mille eest on vaja kaitsta?

- Kahjulik tegevus
- Hävitamine
- Kogumine (v.a teaduslikul eesmärgil)
- Rikkumine
- Ohtlikud juhtumid

Meetmed

- sundmäärused (korra hoidmiseks ja loodusliku ilme säilitamiseks)
- sundvõõrandamine

Mis on keelatud

(järelkult: mida seal varem on tehtud)

- Jahipidamine
- Pesade ja munade hävitamine (kogumine)
- Kalapüük
- Taimede kogumine
- Kivimite kogumine
- Loodusliku ilme muutmine
- Hävitamine

Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi seadus Eesti NSV looduse kaitsest 1957

- Pikkus: 2 lk
- Põhirõhk loodusressursside teadusliku uurimise võimaldamisel
- Teaduslikust seisukohast huvi pakkuvad liigid ja alad, mis vajavad kaitset ... kuuluvad kaitse alla võtmisele

Mille eest on vaja kaitsta?

- Väljasuremine

- Hävitamine

- Rikkumine

- Kahju tekitamine

- Arvukuse langus

Meetmed

-Kaitsealad

-Keelualad

-Karistused

Mis on keelatud (kaitsealade kaupa)

- Jahipidamine
- Pesade hävitamine
- Linnupoegade püük
- Roostikus viibimine
- Kalapüük
- Võrkude ja mõrdade kuivatamine
- Karjatamine
- Roo niitmine ja põletamine
- (heina niita võib)
- lageraie
- Metsakasutus
- Kuivendamine
- Turbalõikamine
- Heinategu
- Jahipidamine (v.a röövlomade hävitamine)

Mis on keelatud

- Jahipidamine
- Linnupesade rüüstamine
- Linnupoegade püüdmine
- Paadiga sõitmine
- Pae ja kruusa äravedu
- Taimestiku rikkumine
- Mereheidise kogumine
- Lageraie
- Vaigutamine
- Karjatamine
- Maa kuivendamine
- Maa ülesharimine
- Niitmine (v.a puisniidul)
- Veerežiimi muutmine
- Väljaspool teid liikumine
- jahipidamine

Looduskaitse seadus 2004

- Pikkus: 35 lk
- Põhirõhk regulatsioonide seadmisel
- Looduse kaitsmine selle säilitamise ja säästliku kasutamise kaudu
- Üldiselt positiivne sõnastus (soodne seisund, säästev areng, tõhusamad lahendused)

Meetmed

- Kasutamise piiramine
- Toimingute reguleerimine
- Teadus- ja haridustöö
- ...aga ka vahetu sund füüsilise jõu rakendamise näol

Mis on keelatud

- Kaitseala hoitakse inimtegevusest puutumata (või kasutatakse erinõuete kohaselt)
- Keelatakse soodsat seisundit kahjustavad tegevused
- Katastriüksuste piiride ja sihtotstarbe muutmine
- Maakorraldustoimingud
- DP / ÜP kehtestamine
- Ehitise või rajatise (sh lautri) rajamine
- Uue veekogu rajamine
- Ulukite lisasöötmine

Mis on lubatud

- Liikumine ja ligipääs
- Raied
- Vajalikud tegevused
 - Niitmine
 - Karjatamine
 - Raadamine
- Toetused

Sihtkaitsevööndis keelatud:

- 1) majandustegevus;
- 2) loodusvarade kasutamine;
- 3) uute ehitiste püstitamine;
- 4) inimeste viibimine kaitsealuste liikide elupaigas, kasvukohas ja rändlindude koondumispaigas;
- 5) sõiduki, maastikusõiduki või ujuvvahendiga sõitmine;
- 6) telkimine, lõkke tegemine ja rahvaürituse korraldamine

Sihtkaitsevööndis võib olla lubatud:

- 1) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutöid ja veerežiimi taastamist;
- 2) koosluse kujundamist vastavalt kaitse eesmärgile;
- 3) marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste varumist;
- 4) jahipidamist;
- 5) kalapüüki;
- 6) tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta ehitise püstitamist kaitsealal paikneva kinnistu, kaitseala või riigikaitse tarbeks ja olemasolevate ehitiste hooldustöid;
- 7) poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikku tegevust;
- 8) pilliroo ja adru varumist.

Järeldused

- Kaitstes sisalduvad vaikimisi keelud
- Need keelud muutuvad eri aegadel
- Keelud sõltuvad lisaks teaduslikule teadmisele ka üldisest ideoloogilisest keskkonnast
- Inimtegevuses on tavategevused allutatud teadusele ja kaitsele (puutumatusel)
- Looduskeskkond on retooriliselt allutatud inimese tahtele